

УДК 37.014(44)

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-47-50](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-47-50)

Журавська Ніна

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0001-8393-0841>

УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИКОЮ СОЛІДАРНОСТІ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ

A Проведено аналіз інструментів, що використовуються в міжнародній практиці управління інституціями соціальної роботи, а також аналіз типів відносин між соціальними працівниками та їхніми клієнтами; розкрито змістове наповнення поняття «фрагментація соціальної роботи» через її складники (соціальну політику, суб'єктів соціальної сфери); обґрунтовано, що фахівці із соціальної роботи та соціального втручання відіграють істотну роль амортизаторів економічної кризи і беруть участь у побудові соціальних зв'язків, інтеграції; зроблений висновок, що фрагментація соціальних обов'язків породжує для соціальної роботи збільшення спеціалізованих підходів, які не полегшують умови для глобального та інтегрованого бачення ефективного виходу на потреби клієнтів.

Ключові слова: управління; клієнт; соціальна робота; фрагментація соціальної роботи

S *Zhuravska Nina. Management of solidarity policy: the experience of France.*

The analysis of the tools used in the international practice of management of social work institutions, and the analysis of types of relations between social workers and their clients are performed. The semantic content of the concept of «social work fragmentation» through its components (social policy, subjects of the social sphere) is revealed. It is substantiated that specialists in social work and intervention play a significant role in absorbing the economic crisis and participate in social networking creation and integration. It is concluded that the fragmentation of social responsibilities generates for social work an increase in specialized approaches that do not facilitate the conditions for a global and integrated vision of effective access to customer needs. Social work is a relatively unknown professional world, and social problems it deals with often become markers of existing problems. The bases on which the recommendations of the commission on social work and intervention were based are revealed: to define and report the results of its activity, even if the observations lead to the coverage of difficulties and obstacles; the openness of initiatives, innovations and successful collective projects on the ground (territorial initiatives); highlight successes and «inspiring practices» in social work at the interregional level. It is emphasized that social work has been affected by many reforms, including decentralization and the Law on Renewal of Social and Medico-Social Action (2002), which have significantly changed the way social institutions are managed and the type of relationship between social workers and clients.

Key words: management; client; social work; fragmentation of social work

Журавська Ніна Станіславівна, докторка педагогічних наук, професорка кафедри управління та освітніх технологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна

Zhuravska Nina, Postdoctoral Researcher of Pedagogy, Full Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine

E-mail: juravska@ukr.net

Актуальність проблеми. Ініційована Французьким урядом Національна конференція з питань бідності і соціальної інтеграції у грудні 2012 року і, зокрема доповідь Діне-Т'єрі про управління в соціальній сфері, визначила проблему соціальної роботи як такої, що має бути предметом глибокого роздуму, щоб забезпечити соціальну політику професіоналами, які краще підходять до соціальних викликів сучасності. Для того, щоб виправдати це очіку-

вання План зменшення бідності та соціального «включення», оголошений у січні 2013 року, передбачав організацію територіальної та національної основи для соціального втручання. Наприкінці січня 2013 року Президент Республіки зажадав, під час Конгресу UNIOPSS, щоб цей підхід вийшов за межі питань фрагментарної боротьби з бідністю, охопивши всю сферу соціальної політики та перейменувавши його на «державну соціальну політику».

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблеми управління політикою солідарності досліджували такі вчені як С. Кубіцький, О. Коваленко, І. Литовченко, М. Михайліченко, С. Ніколаєнко, Я. Рудик, В. Шинкарук, С. Ящук та ін. Фактично, соціальні питання поступово ускладнюються у формулюванні територіальних рівнів і поширенні державних і приватних суб'єктів, які так чи інакше втручаються у соціальну сферу (державна, місцева влада, організації соціального забезпечення, асоціації). Під тиском змін у суспільстві соціальна політика була знесена хвилею нових «соціальних установ», програм і послуг, дотримуючись логіки посилення технізації соціальних втручань.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні дослідження, проблема управління політикою солідарності розроблена недостатньо повно і не знайшла достатнього висвітлення в сучасних наукових працях, незважаючи на її значущість для теорії й практики соціальної освіти.

Мета статті: визначити й теоретично обґрунтувати управління політикою солідарності у Франції.

Викладення основного матеріалу дослідження. Процес «політики солідарності» розпочався у січні 2014 року з етапу Територіальної допомоги. Як наслідок цих зустрічей, пані Невіл, Державний секретар із питань інвалідів та боротьби з відчуженням, заснувала п'ять тематичних робочих груп на національному рівні, відповідальних за синтез, аналіз та реалізацію пропозицій, які є результатом територіальної роботи. Цей етап завершився 18 лютого 2015 року поданням п'яти звітів пані Марісоль Турен, міністерка соціальних справ, охорони здоров'я та прав жінок, та пані Сеголен Невіль.

Одна з пропозицій, висунута професійною комісією з питань соціальної роботи та соціального втручання, створеною як національна робоча група, полягала у реструктуризації дипломів про соціальну роботу за принципом «один диплом – один рівень». Формулювання цієї пропозиції викликало радикальне несхвалення у професіоналів, студентів і викладачів у тому сенсі, що вона сприймалася як причина «зникнення» дипломів, навіть професій [2, с. 93].

Рекомендація комісії з питань соціальної роботи та соціального втручання ґрунтувалася на спостереженні щодо еволюції соціальної політики та врахування соціальних питань, які вимагають зміни практики у напрямі глобальнішого підходу до потреб людей [1, с. 15–18].

Так, опитування В. Міре, проведене у 1999 році, виявило велику кількість семантики у визначенні професій соціальної роботи. Він нарахував не менше 180 різних найменувань вакансій для 500 перевірених соціальних працівників і виділив 40 різних завдань для опису їхньої діяльності [6, с. 34–41].

Тому соціальна робота – це не просто практика перебудови людей та надання клінічної підтримки. Це робота амортизатора, посередника [1, с. 18].

Із цієї точки зору, це принципова пропозиція суспільної присутності, контакту, послуги стосунків: йдеться про специфіку професійних вчинків соціальних працівників, що відрізняє їх від волонтерів [3, с. 205].

«Це має бути його справжньою місією, його сутністю» [7, с. 120–121].

«Спільним для всіх професій є відносини», – звучить на всіх рівнях [10, с. 105–107].

Професіоналізація сектору супроводжувалася етичним і технічним визначенням практики, визначеної взаємодопомогою, на основі просування ідеї у процесі спілкування [4, с. 186]. Тому соціальні працівники мають спільний дуже значний освітній ідеал, за допомогою якого підтримка окремої людини перетворюється на процес трансформації останньої [9, с. 29–41].

Однак історична побудова ступенів (дипломів), що віддзеркалюють соціальну політику, здавалася навряд чи сумісною з взаємодоповнюваністю необхідними нині рішеннями для ефективності соціальної політики. Протести, викликані цією пропозицією спонукали прем'єр-міністра пана Мануеля Вальса розпочати розширену консультативну місію. Метою цієї місії було окреслити потреби та обмеження соціальної роботи. Зустрічі відбулися в Інституті соціальної роботи в Турах та Регіональному інституті соціальної роботи в Ренні. Результатами зустрічей, були рішення на національному рівні:

1. Спільне спостереження за глибокими економічними, соціальними та суспільними змінами та їхнім впливом на соціальні дії, що виправдовує перегляд підготовки та практики соціальної роботи.

2. Соціальна робота переживає протестну кризу. Ця криза відображається у відчутті втрати почуття місії.

3. Аналіз має на меті підкреслити певні територіальні спостереження, що чітко впливають із численних слухань, а також із результатів міжрегіональних зустрічей і звітів національних груп: культурні, суспільні, організаційні та нормативні обмеження мають каскадний вплив (на всіх рівнях публічних дій, від державної верхівки до експертного соціального працівника по відношенню до клієнта («користувача»), і в кінцевому підсумку, створюють серйозні труднощі при розробленні методологічного підходу до соціальних дій і повному впровадженні місії соціальної роботи, які мають у своєму розпорядженні небагато засобів.

4. Фахівці із соціальної роботи та соціального втручання відіграють істотну роль амортизаторів перед сувою кризою, і вони беруть участь у побудові соціальних зв'язків.

5. Автономія клієнта («користувача»). Люди не залишаються без ресурсів і без допомоги. Окрім матеріальної допомоги як такої, дії соціальних працівників відіграють істотну роль під час супроводу, який відповідає очікуванням людей, що часто опиняються в умовах ізоляції.

6. Соціальна робота є відносно невідомим професійним світом, і суспільні проблеми, з якими вона займається, часто стають маркерами існуючих проблем.

7. Соціальна робота втрачає сенс – «залежність від заходів; соціальні дії втомлюють». На соціальну роботу вплинула низка реформ, зокрема, децентралізація та Закон про оновлення соціальної та медико-соціальної акції (2002 р.), яка суттєво змінила способи управління інституціями, де працюють фахівці, а також тип відносин між соціальними працівниками та клієнтами («користувачами») [5, с. 234-245].

Фактично, соціальні питання поступово ускладнюються у формулюванні територіальних рівнів і поширенні державних і приватних суб'єктів, які так чи інакше втручаються у соціальну сферу (держава, місцева влада, організації соціального забезпечення, асоціації). Під тиском змін у суспільстві соціальна політика була знесена хвилею нових «соціальних установ», програм і послуг, дотримуючись логіки укладання, націлювання на посилення технізації соціальних втручань.

Із влучної фрази, вжитої у своїх доповідях на конференції з питань політики боротьби з бідністю та соціальної інтеграції (2012 р.) М. Дінет (M. Dinet) та М. Тьєррі (M. Thierry): «керування політикою солідарності», посилилась увага до соціальної роботи на національному рівні. На інституційному та організаційному рівнях управління соціальними інституціями вже були закладені труднощі для соціальних працівників: а ні допомога людям і детальне знання потреб громадськості, а ні колективні дії та суспільний розвиток, не знайшли належного місця в системі управління, щоби надати сенс індивідуальній соціальній практиці. Накопичення інструментів «сповіщення» та управління ними поступово призвели до протилежних наслідків, які всі (на всіх рівнях ієрархії) критикують, але від яких нікому не вдається відірватися [там само, с. 300-301].

В умовах зростаючої соціальної небезпеки та збільшення кількості людей, які користуються соціальними правами, ця логіка управління соціальними установами «сповіщення» й надалі супроводжується сегментацією, дедалі більшою спеціалізацією нібито для кращої ефективності, що на практиці занадто часто призводить до фрагментарного управління та окремих «акцій» для осіб. Ця реальність суперечить цінностям, що лежать в основі входження соціальних працівників у цю професію. Результати спостережень за фрагментацією механізмів соціальних дій, які призвели до фрагментації дій самих соціальних працівників, а разом із ними й осіб, які їх підтримують, неодноразово висвітлювались у роботі Генеральних штабів на територіальному та національному рівнях.

Соціальні дії нині залишаються в значній мірі розділеними, часто не мають читабельності, що призводить до посилення фрагментації соціальної роботи [8, с. 39-56].

Так, що й досі є необхідність відійти від так званої «заблокованої» державної політики та обрати «шок спрощен-

ня» для політики солідарності, що нині є пріоритетним проектом, щоб звільнити ініціативу соціальних працівників і відновити солідарні умови праці. Тому важливо підкреслити, що не все може і не повинно базуватися лише на соціальних працівниках, тому що саме соціальні інститути та керівництво повинні поставити соціальну роботу в положення розвитку управління індивідуальними та колективними діями.

Результати нашого дослідження з урахуванням визначення інструментів політики солідарності: нинішня фрагментація соціальних обов'язків породжує для соціальної роботи збільшення спеціалізованих підходів, які не полегшують умови для глобального та інтегрованого бачення ефективного виходу для потреб їхніх клієнтів із огляду на регресію бідності та усвідомлення масштабів порушення соціальних прав.

Соціальне законодавство Франції, засноване на індивідуальних вимогах, має тенденцію обмежувати соціальних працівників розслідуванням запитів клієнтів.

Розкриті основи, на яких ґрунтувалися рекомендації комісії з питань соціальної роботи та соціального втручання: визначити та повідомити результати своєї діяльності, навіть якщо спостереження призводять до висвітлення труднощів і перешкод; відкритість ініціатив, інновацій та успішних колективних проектів на місцях (територіальні ініціативи); висвітлювати успіхи та «надихаючі практики» із соціальної роботи, які були перераховані, зокрема, на міжрегіональних зустрічах.

Висновки з даного дослідження. Проведений нами аналіз наукових джерел показав, що інститути, відповідальні за державну політику, мають формалізувати територіальне співробітництво, що сприяє посиленню політичного та інституційного управління суспільним розвитком (у всіх його формах). Підхід AGILLE, ініційований Міністерством соціальних справ, охорони здоров'я та прав жінок та Асамблея департаментів Франції, пропонує привілейований простір для співпраці, спрощення для місцевої ініціативи. Комісія з питань соціальної роботи та соціального втручання особливо наполягає на тому, щоб міністерство посилило поширення підходу AGILLE, щоб місцеві суб'єкти скористалися можливістю та провели оцінку місцевих інституційних перешкод.

Соціальне втручання, спрямоване на реалізацію цілої низки послуг для осіб, до яких правовласники мають доступ, або на основі правових критеріїв, або в обмін на зусилля та акти інтеграції, і стає процедурнішим.

Крім того, в умовах дефіциту бюджетних ресурсів, логічно, все більше визначається державне втручання для отримання конкретних результатів у короткі терміни. Ця заборона ефективності, яка має свою частку легітимності, передається через політичний та управлінський ланцюжок. Інструменти ІТ (інформаційних технологій) і правила бухгалтерського обліку, зорієнтовані на моніторинг вхідних і вихідних даних систем, також сприяють бюрократи-

зації соціальної роботи та втраті сенсу, яку опитані професіонали рішуче засуджують. Усе це забирає багато часу та енергії з боку професіоналів, виборних чиновників і зацікавлених сторін та фрагментує дію з особами, які підтримуються, обмежуючи глобальний підхід до їхніх потреб. Мова не йде про те, щоб поставити під сумнів заходи, що становлять суспільний прогрес для багатьох людей у нестабільних ситуаціях. Йдеться, перш за все, про те, щоб поставити під сумнів місце, до якого соціальні працівники потрапили у ці системи, та управлінську практику, яка їх супроводжувала. Йдеться також про перегляд способів доступу людей, які потрапили в складні життєві ситуації, до реалізації своїх соціальних прав. Оскільки цей розвиток поступово підірвало індивідуальну підтримку, яка залишається сильною стороною соціального втручання у Франції.

📖 Список використаних джерел

1. Журавська Н. С., Олещенко О. В., Яшук С. П. Соціально-психологічний клімат педагогічного колективу: особливості стилів керівництва. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. 2019. № 4 (187). С. 15–18. URL: <http://isp.roiprro.pl.ua/article/view/174252/178231>.
2. Журавська Н. С. Особливості методики навчання спеціальних дисциплін. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 2. С. 93–96.
3. Литовченко І. М. Корпоративна освіта у Сполучених Штатах Америки: теорія і практика : монографія / за наук. ред. О. І. Огієнко. Київ : ФОП Сладкевич Б. А., 2017. 400 с.
4. Малімон В. І. Соціальна і гуманітарна політика : навч. посіб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 352 с.
5. Bouquet V. *Ethique et Travail social, une recherche du sens*. Paris : Dunod, 2012. 341 p.
6. Chopart Cf., *Dynamiques d'un champ professionnel*. Paris : Dunod, 2000. 287 p.

7. Fortin P. *La construction du savoir éthique dans les pratiques professionnelles* / B. Leclerc, P.-P. Parent, S. Plourde, D. Rondeau. Paris : L'harmattan, *Ethique en contextes*, 2011. 175 p.
8. Merlier Ph. *Philosophie et éthique en travail social*. Rennes : Presses de l'EHESP, 2013. 286 p.
9. Ricoeur P. *Soi-même comme un autre*. Paris : Edition du seuil, *l'ordre philosophique*, 1990. 321 p.
10. Provencher M. *Petit cours d'éthique et politique*. Montréal : Les éditions de la Chenelière, 2008. 156 p.

📖 References

1. Zhuravska, N. S., Oleshchenko, O. V., & Yashchuk, S. P. (2019). Sotsialno-psykholohichnyi klimat pedahohichnoho kolektyvu: ocoblyvosti ctyliv kerivnytstva [Socio-psychological climate of the teaching staff: peculiarities of leadership styles]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 4 (187), 15-18. Retrieved from <http://isp.poiippo.pl.ua/article/view/174252/178231> [in Ukrainian].
2. Zhuravska N. S. (2012). Osoblyvosti metodyky navchannia spetsialnykh dystsyplin [Features of teaching methods of special disciplines]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Seriy: Psykholohopedahohichni nauky [Scientific notes of Nizhyn State University. Nikolai Gogol. Series: Psychological and pedagogical sciences]*, 2, 93-96 [in Ukrainian].
3. Lytovchenko, I. M. (2017). *Korporatyvna osvita u Spoluchenykh Shtatak Ameryky: teoriia i praktyka [Corporate education in the United States: theory and practice]: monohrafiya*. Kyiv: FOP Sladkevych B. A. [in Ukrainian].
4. Malimon, V. I. (2012). *Sotsialna i humanitarna polityka [Social and humanitarian policy]: navch. posibnyk*. Ivano-Frankivsk: Misto NV [in Ukrainian].
5. Bouquet, B. (2012). *Ethique et Travail social, une recherche du sens*. Paris: Dunod.
6. Chopart, Cf. (2000). *Dynamiques d'un champ professionnel*. Paris: Dunod.
7. Fortin, P. (2011). *La construction du savoir éthique dans les pratiques professionnelles* / B. Leclerc, P.-P. Parent, S. Plourde, D. Rondeau. Paris: L'harmattan, *Ethique en contextes*.
8. Merlier, Ph. (2013). *Philosophie et éthique en travail social*. Rennes: Presses de l'EHESP.
9. Ricoeur, P. (1990). *Soi-même comme un autre*. Paris: Edition du seuil, *l'ordre philosophique*.
10. Provencher, M. (2008). *Petit cours d'éthique et politique*. Montréal: Les éditions de la Chenelière.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 19.10.2021